

PUSTARE U BARANJI

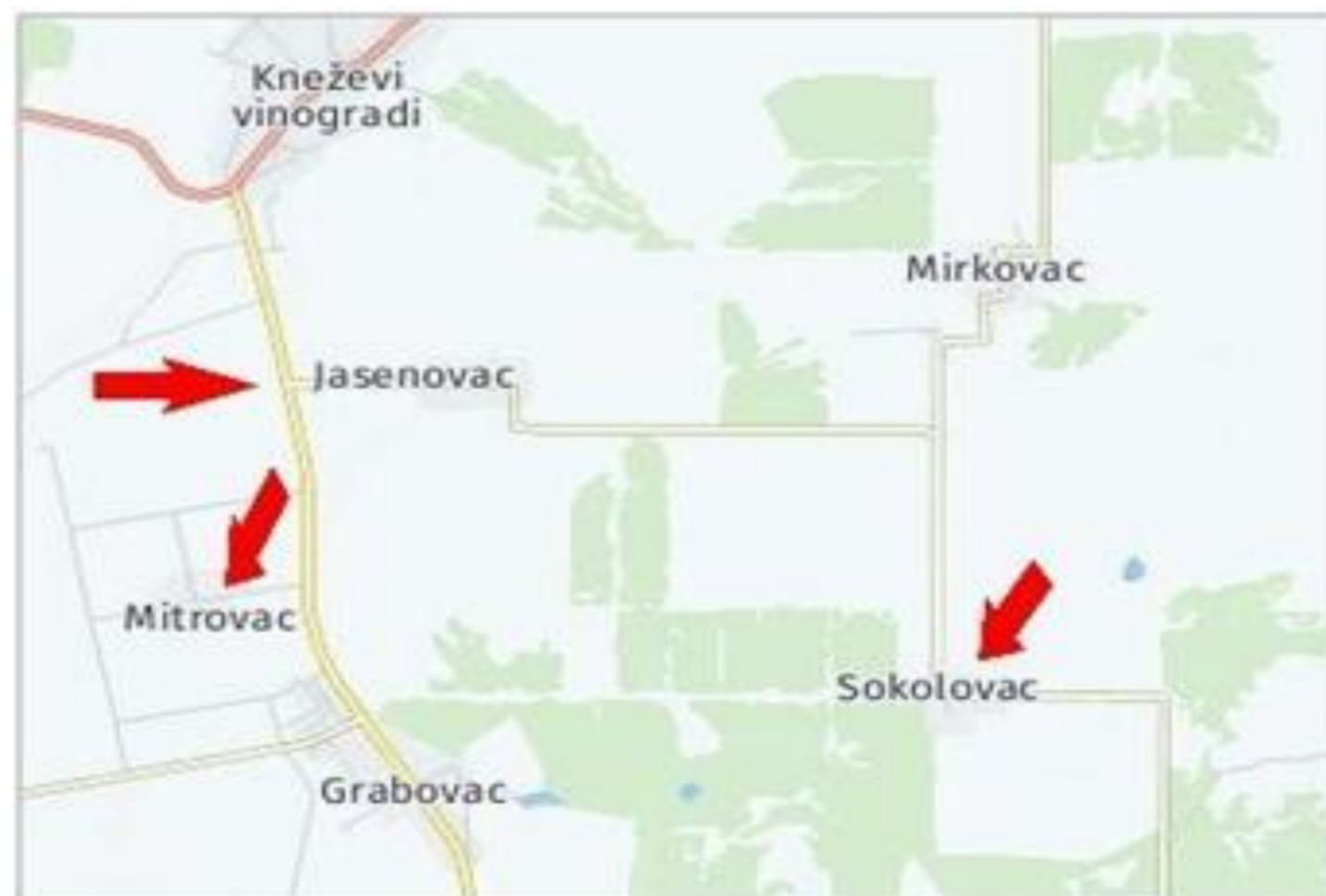
Pustare na području Baranje nastajale su razvojem građanskog društva i kapitalističkog načina proizvodnje u drugoj polovici 19. stoljeća u okvirima Beljskog i Dardanskog vlastelinstva - kasnije državnog dobra i Kombinata "Belje". Baranjsko-beljske pustare jedinstvena su pojava u Hrvatskoj po svojoj ekonomskoj funkciji, demografskoj strukturi, urbanističkoj organizaciji i graditeljskom umijeću.

Tijekom više stoljeća burni politički i ekonomski procesi te ratna događanja na ovim prostorima značajno su utjecali na demografska i ekonomska kretanja u južnoj Baranji (danas dio RH) što se odražavalo na upravni status i nazive naselja te broj i strukturu stanovnika.

Krajem XX. i početkom XXI. st. - modernizacijom poljoprivredne proizvodnje i društveno-ekonomskim promjenama - niz elemenata (prvobitnih) pustara je prevladano te su mnoge pustare napuštene i/ili su u procesu odumiranja.

PUSTARE U BARANJI (9)**JASENOVAC, MITROVAC I SOKOLOVAC**

dr. sc. Milan Ivanović, Zdenko Samaržija, prof.
PANON - think tank for strategic studies, Osijek

Lokacije pustara Jasenovac, Mitrovac i Sokolovac

Poslovne funkcije

Od kraja XIX. stoljeća do 1991. pustare Jasenovac i Sokolovac bile su važna središta ratarske i stočarske proizvodnje "Belja":

1881. - centri divizije

1900. - distrikti poljo-proizvodnje

1923. - poljoprivredna okružja

1947. - poljoprivredna uprava

Jasenovac (mađarsko ime **Öbölpuszta**) je pustara jugoistočno od Kneževih Vinograda i danas upravno pripada općini Kn. Vinogradi. Hrvatski naziv nastao je od apelativa *jasen*, a mađarski od imenice *öböl* - 'udubina, šupljina' i sufiksa *puszta*, koji označava da se radi o pustari. Pustara je utemeljena 1860. godine i u prvo vrijeme se nazivala **Umajor**. **Slika desno** - Jasenovac danas.

Sokolovac (Katalin-puszta) je pustara zapadno sela Grabovac i danas upravno pripada općini Kneževi Vinogradi. Sokolovac se prvi put spominje u mađarskim statistikama 1890. g. (1880. godine imao 125 stanovnika). Pustara je nastala spajanjem dva salaša - Almas i Tapolca (naseljenih od 1860.) i u to vrijeme naziva se Rampelfold. Nakon poplave 1926. godine (na dan sv. Kate) mještani su u znak sjećanja preimenovali naselje u Kathalin-puszta. **Slika desno** - Sokolovac danas.

Mitrovac (Mitvárpuszta) – pustara južno od Kneževih Vinograda i danas upravno pripada općini Čeminac. Naziv pustare dolazi od osobnog imena Mitar (Dimitar) - u mađarskoj inačici djelovala je vjerojatno i pučka etimologija s riječju *vár* ('utvrda, zamak'). Vlastelinstvo je ovu pustaru osnovalo oko 1870. godine. **Slika desno** - Mitrovac farma danas s biplinskom elektranom i hidroponskom proizvodnjom paradajza)

Tablica 1

Broj stanovnika pustara Jasenovac, Mitrovac i Sokolovac

Godine*	1880.	1900.	1910.	1914.	1941.	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.
Jasenovac	...	218	233	260	...	800	417	421	369	235	171	95	35
Mitrovac	87	67	87	73	246	450	192	199	201	149	111	64	20
Sokolovac	125	...	184	169	...	569	415	398	318	101	70	55	14

ZAKLJUČAK

- Na ovim pustarama je desetljećima živjelo i radilo po više stotina Baranjaca; tu su bile farme, mješaona stočne hrane, skladišta, mehanizacija i mehaničarske radionice - koji su funkcionirale u poslovnom sistemu "Belja". U posljednjih 50-tak godina u procesima: (a) modernizacije poljoprivredne proizvodnje i (b) netransparentne postosocijalističke tranzicije - s isključivo privatnom profitnom logikom poslovanja (bez uvažavanja društvenog interesa) - na ovim pustarama se smanjuju poslovne aktivnosti, broj zaposlenih i broj stanovnika te im prijeti izumiranje. Istraživanja će se nastaviti.

